

מבנים אלגבריים - תירגול 0

5 בנובמבר 2016

הגדרות:

הגדרה: הזוג הסדור $(G, *)$ תקרא חבורה אם G היא קבוצה, $*$ פעולה בינארית על G :

1. סגירות - $\forall a, b \in G : a * b \in G$

2. קיבוציות - $\forall g_1, g_2, g_3 : (g_1 * g_2) * g_3 = g_1 * (g_2 * g_3)$

3. איבר יחידה - $\exists e \in G : \forall g \in G : g * e = e * g = g$

4. הופכי - $\forall g \in G \exists h : gh = hg = e$

מונאיד הוא חבורה בלי תנאי ההפוכי.
אגודה (חבורה למחצה) היא מונאיד ללא תנאי איבר יחידה
הגדרה: תהא $(G, *)$ מונאיד. ו $g, h \in G$. אם $gh = e$ אז יקרא הפיך מימין ו h יקרא הפיך משמאלי.
אם g הוא הפיך מימין ומשמאל הוא יקרא הפיך דו"צ (בחבורה כל האיברים הם הפיכים דו"צ). ההופכי לו יסומן g^{-1}
הגדרה: תהא $(G, *)$ אגודה. אם קיים $e \in G$ כך ש $\forall g \in G : g * e = g$ הוא יקרא יחידה שמאלית. באותו אופן מגדירים יחידה ימנית ודו"צ.
הערה: יחידה דו"צ היא יחידה. ההופכי דו"צ הוא יחיד.

דוגמאות

1. מרחב וקטורי $(V, +)$ הוא חבורה עם יחידה 0. ההופכי ל v הוא $(-v)$

(א) מטריצות $\mathbb{F}^{m \times n}$ עם חיבור

(ב) פולינומים $(\mathbb{F}_n[x], \mathbb{F}[x])$ עם חיבור

(ג) עם חיבור מודולו 2 $\mathbb{Z}_2$

(ד) $\mathbb{Z}_2^n$

2. $(\mathbb{C}/\mathbb{R}/\mathbb{Q}/\mathbb{Z}, +)$ הן חבורות חיבוריות עם יחידה 0. ההופכי ל x הוא $-x$

3. $(\mathbb{C}^*/\mathbb{R}^*/\mathbb{Q}^*/\mathbb{Z}^*, \cdot)$ הן חבורות כפליות עם יחידה 1. ההופכי ל x הוא $\frac{1}{x}$

4. $(\mathbb{N}, \cdot)$ מונאיד כפלי עם יחידה 1.

5. מטריצות $\mathbb{F}^{m \times n}$ עם חיבור הן חבורה חיבורית עם יחידה מטריצת האפס. ההופכי של A היא $-A$

6. מטריצות הפיכות $GL_n(\mathbb{F})$ עם כפל הן חבורה כפלית עם מטריצת היחידה. ההופכי של A הוא A^{-1}

7. הקבוצה $\mathbb{Z}_n = \{0, 1, \dots, n-1\}$ עם פעולת חיבור מודול n היא חבורה חיבורית עם יחידה 0. ההופכי של m הוא $n-m$
 הערה: הקבוצה $\{1, \dots, n-1\}$ עם פעולת כפל מודול n אינה בהכרח אגודה! למשל $2 \cdot 2 = 0$ אבל $\{1, 2, 3, 4\}$

8. המטריצות $\left\{ \begin{pmatrix} a & b \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \right\}$ עם כפל היא מונואיד כפלי עם יחידה $\begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$.
 יחידה שמאלית נוספות הן $\left\{ \begin{pmatrix} 1 & b \\ 0 & 0 \end{pmatrix} \right\}$. אין עוד יחידות ימניות.

9. הפולינומים $(\mathbb{R}[x], \cdot)$ הן מונואיד. אין הפיך לפולינום מדרגה גדולה מאפס

10. סדרות בינאריות עם מספר סופי של אחדים

$$X = \{(a_n)_{n \in \mathbb{N}} \mid \#\{n \mid a_n = 1\} < \infty\}$$

עם פעולת and היא אגודה בלי יחידה (אם היתה יחידה היא היתה צריכה להיות $(1)_{n \in \mathbb{N}}$ שלא שייכת ל X)

11. תמורות $S_3 = \{f : \{1, 2, 3\} \rightarrow \{1, 2, 3\} \mid f \text{ bijection}\}$ היא חבורה עם יחידה פונקצית הזהות. ההופכי של f הוא f^{-1} . הצגות תמורות כמחזורים זרים ויצוג

$$\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ * & * & * \end{pmatrix}$$